12. helmikuuta 2025
Kirjallinen asiantuntijalausunto
BIOS-tutkimusyksikkö

Eduskunnan talousvaliokunta

Asia: HE 207/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden suurten ilmastoneutraaliin talouteen tähtäävien investointien verohyvityksestä sekä laiksi Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 3 §:n muuttamisesta
https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+207/2024

Lausunnon pääsanomat:

- Verohyvitys on linjassa tutkimuskirjallisuuden kanssa: teollisuuspolitiikan yhtenä tehtävänä on tehdä kestävyyssiirtymän vaatimista investoinneista kannattavia tilanteessa, jossa investoinnit eivät muuten riittävästi edisty.
- Verohyvityksen rinnalla ja erityisesti jatkotoimenpiteitä ajatellen on tärkeää varmistua seuraavista seikoista:
    1. Teollisten investointien täytyy olla pitkän aikavälin kestävyyssiirtymän mukaisia.
    2. Teollisten investointien on tuettava turvallisuutta ja resilienssiä Suomessa.
    3. Teollisiin investointeihin liittyvän kotimaisen osaamisen hyödyntämisen ja lisäämisen, omistuksen sekä tuotetun lisäarvon on oltava riittävän korkealla tasolla.

Hallituksen esittämä verohyvitys on osa kansallista teollisuuspolitiikkaa, joka pyrkii vauhdittamaan investointeja vähähiiliseen teollisuuteen Suomessa. Lähtökohtaisesti verohyvitys on linjassa tutkimuskirjallisuuden kanssa: teollisuuspolitiikan yhtenä tehtävänä on tehdä kestävyyssiirtymän vaatimista investoinneista kannattavia tilanteessa, jossa investoinnit eivät muuten riittävästi edisty.

Ehdotettu verohyvitys noudattaa EU:n tilapäisiä valtiontukisäädöksiä, jotka määrittelevät tarkasti jäsenmaiden myöntämien valtiontukien ehdot ja liikkumavaran. Jäsenmaat omaksuvat EU-säädöksistä myös investointien kestävyyskriteerit, vaikka toki Suomi voisi halutessaan rajata tukiehtojaan EU-säädöksiä tiukemmiksi. Käytännössä materiaalisen tason suunnittelu – eli mitä laadullisia muutoksia teollisuuteen kaavaillaan tuettujen investointien myötä – on verohyvityksessä ulkoistettu EU:lle.

Nähdäksemme verohyvitys edistää Suomessa sellaisia teollisia investointeja, jotka ovat kestävyyssiirtymän mukaisia. Näin on etenkin, koska tässä aikataulussa tuettavat investoinnit eivät vielä vie teollisuuden uudistumista erityisen pitkälle vaan ne voidaan nähdä pikemminkin alkusysäyksenä.

Kuitenkin verohyvityksen rinnalla ja erityisesti jatkotoimenpiteitä ajatellen on tärkeää varmistua seuraavista seikoista:

1. Teollisten investointien täytyy olla pitkän aikavälin kestävyyssiirtymän mukaisia. On huolehdittava, että mikään yksittäinen investointi tai investointien rypäs ei lukitse teollisuuden kehitystä väärille urille (esimerkiksi niin sanotut välivaiheen teknologiat, jotka eivät tarjoa riittäviä päästövähennyksiä mutta joiden kaavailtu käyttöikä on pitkä). Lisäksi investointeja on voitava priorisoida niin, että rajallista kestävästi tuotettavaa sähköä tai muita resursseja ei käytetä tuotantoon, joka syrjäyttää kestävyyssiirtymän kannalta oleellista tuotantoa (esimerkiksi sellaiset datakeskukset, jotka eivät tarjoa Suomelle juurikaan lisähyötyä tai muutoin edistä maailman suotuisaa kehitystä).
2. Teollisten investointien on tuettava turvallisuutta ja resilienssiä Suomessa, mukaan lukien alueelliset ulottuvuudet ja erilaisten ratkaisujen toimintakyky kriisiolosuhteissa.
3. Teollisiin investointeihin liittyvän kotimaisen osaamisen hyödyntämisen ja lisäämisen, omistuksen sekä tuotetun lisäarvon on oltava riittävän korkealla tasolla.

Verohyvityksestä on Suomessa säädettävä lailla, ja tästä johtuen hallituksen esityksessä todetaan, että verotuessa ei voi olla tapaus- tai verovelvolliskohtaista tuen

myöntämisen tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Sen sijaan valtion suora teollisten investointien tukiohjelma, jollaisesta hallitus päätti asetusmuotoisesti 9.1.2025, voi sisältää koordinoivaa ja kontekstiriippuvaista harkintaa. Edellä esittämämme seikat pätevät tähän tukiohjelmaan ja suomalaiseen teollisuuspolitiikkaan laajemmin.

Kunnioittavasti,

BIOS-tutkimusyksikkö

Lisätietoja:
KTT, dosentti Paavo Järvensivu
paavo.jarvensivu@bios.fi
040-7378485

BIOS on itsenäinen monitieteinen tutkimusyksikkö, joka tutkii ympäristö- ja resurssitekijöiden vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan – talouteen, politiikkaan, kulttuuriin – ja kehittää päättäjien ennakointikykyä. BIOS pyrkii tutkimustyöllään tukemaan ekologisen jälleenrakennuksen edellytyksiä Suomessa ja maailmassa.